

ผลของสารสกัดเมทานอลจากใบสาบเสือ (*CHROMOLAENA ODORATA* (L.) R.M. KING & H. ROB.) ต่อกการยับยั้งการงอกของเมล็ดดาวกระจายใต้หวั่น (*BIDENS PILOSA* L.) และเมล็ดหญ้าเจ้าชู้ (*CHRYSOPOGON ACICULATUS* (RETZ.) TRIN.)

EFFECT OF METHANOLIC EXTRACT FROM *CHROMOLAENA ODORATA* (L.) R.M. KING & H. ROB LEAF ON INHIBITION OF SEED GERMINATION OF *BIDENS PILOSA* L. AND *CHRYSOPOGON ACICULATUS* (RETZ.) TRIN

ภาณุพงศ์ กาสอน¹ ชนะชน เพ็ชรบุญเรือง¹ และ วสันต์ มะโนเรือง^{2*}

Phanuphong Kason¹, Chanachon Phetbunrueang¹, and Wasan Manoruang^{2*}

¹คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

²คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

¹Faculty of education, Chiang Rai Rajabhat University, Thailand

²Faculty of science and technology, Chiang Rai Rajabhat University, Thailand

*corresponding author e-mail: wasan.man@crju.ac.th

(Received: 29 November 2021; Revised: 27 March 2022; Accepted: 28 March 2022)

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของสารสกัดเมทานอลจากใบสาบเสือในระดับความเข้มข้นต่างๆ ต่อกการยับยั้งการงอกของเมล็ดดาวกระจายใต้หวั่นและเมล็ดหญ้าเจ้าชู้ โดยได้นำผงป่นแห้งจากใบของสาบเสือ แขนเมทานอลในสัดส่วน ผงใบสาบเสือ 10 กรัมต่อเมทานอล 100 มิลลิลิตร แล้วจึงกรองแยกกากและระเหยตัวทำละลายด้วยเครื่องระเหยแบบสุญญากาศเตรียมสารสกัดเมทานอลจากใบสาบเสือที่ระดับความเข้มข้นต่างๆ ได้แก่ 5,000 10,000 20,000 และ 40,000 ppm นำไปรดในงานเพาะเชื้อที่มีเมล็ดวัชพืชแต่ละชนิดวางบนกระดาษทิชชู จำนวน 20 เมล็ด วางทิ้งไว้เป็นเวลา 7 วัน ผลการวิจัยพบว่า สารสกัดเมทานอลจากใบสาบเสือทุกระดับความเข้มข้นสามารถในการยับยั้งการงอกของเมล็ดดาวกระจายใต้หวั่นและเมล็ดหญ้าเจ้าชู้ได้สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยพบว่า ระดับความเข้มข้นที่สามารถยับยั้งการงอกของเมล็ดดาวกระจายใต้หวั่นสูงที่สุด ได้แก่ ระดับความเข้มข้น 40,000 และ 20,000 ppm รองลงมา ได้แก่ ระดับความเข้มข้น 10,000 ppm และระดับความเข้มข้นที่สามารถยับยั้งการงอก

ของเมล็ดหญ้าเจ้าชู้โตสูงสุด คือ ความเข้มข้น 40,000 ppm รองลงมา ได้แก่ ระดับความเข้มข้น 20,000 10,000 และ 5,000 ppm ตามลำดับ

คำสำคัญ : สาบเสือ ยับยั้งการงอก สารสกัดเมทานอล

Abstract

This research study aims to determine the effect of methanolic extract from *Chromolaena odorata* (L.) R.M. King & H. Rob leaves at different concentrations on inhibition of seed germination of *Bidens pilosa* L. and *Chrysopogon aciculatus* (Retz.) Trin. The dried powder, which taken from the leaves of the *C. odorata* Soaked, was dissolved in methanol in the proportion of 10 grams of leaf powder per 100 ml of methanol. The residue was then filtered and the solvent was evaporated by a vacuum evaporator. Methanolic extract from *C. odorata* leaves was prepared at various concentrations: 5,000, 10,000, 20,000 and 40,000 ppm. Twenty seeds of each weed species were watered in a petri-dish on tissue paper and left at room temperature for 7 days. The results indicated that all concentrations of methanolic extract from *C. odorata* leaves showed statistically significantly higher inhibition of seed germination of *B. pilosa* and *C. aciculatus* than the control group ($P < 0.01$). The highest concentrations that can inhibit the seed germination of *B. pilosa* were 40,000 and 20,000 ppm, followed by concentrations of 10,000 ppm. The concentration that can inhibit the seed germination of *C. aciculatus* at the highest concentration was 40,000 ppm, followed by concentration levels 20,000, 10,000 and 5,000 ppm, respectively.

Key word: Siam weed, Inhibition germination, Methanol extracts

บทนำ

วัชพืช เป็นตัวการสำคัญที่ก่อให้เกิดความเสียหายทางการเกษตรในการเพาะปลูกพืช เนื่องจากวัชพืชต้องการปัจจัยในการเจริญเติบโตเหมือนกับพืชปลูกจึงเกิดภาวะแย่งแข่งขัน วิธีจัดการปัญหาวัชพืชนิยมใช้สารเคมีสังเคราะห์ ผลจากการใช้ที่ติดต่อกันเป็นเวลานาน ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทำให้ดินเสื่อมสภาพทั้งยังส่งผลกระทบต่อสุขภาพของผู้ใช้สารเคมีและผู้บริโภค (สุธาสินี, 2558) จึงมีแนวทางการแก้ปัญหาวัชพืชด้วยวิธีการทางชีวภาพ ซึ่งเป็นการนำสารอินทรีย์ใช้จัดการกับวัชพืชแทนการใช้สารเคมีสังเคราะห์ เนื่องจากให้ผลเสียน้อยกว่ามาก

การระบาดของวัชพืชที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและเป็นวงกว้าง ส่วนมากเกิดจากการขยายพันธุ์จากเมล็ดของวัชพืชด้วยการมีคุณสมบัติพิเศษที่สามารถปลิวไปตามลม ติดไปกับขนสัตว์หรือเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มมนุษย์ ทำให้วัชพืชสามารถขยายพันธุ์ได้ไกลจากถิ่นต้นกำเนิดในท้องถิ่นของผู้วิจัยมีการแพร่ระบาดของดาวกระจายได้หวั่นและหญ้าเจ้าชู้ วัชพืชทั้ง 2 ชนิดนี้ มีลักษณะพิเศษของเปลือกหุ้มเมล็ดที่สามารถเกาะติดไปกับเสื้อผ้าได้และสามารถงอก เป็นต้นใหม่ได้ภายใน 1 สัปดาห์

จากสาเหตุข้างต้นนี้ทำให้วัชพืชทั้ง 2 ชนิด สามารถขยายพันธุ์และกระจายในท้องถิ่นได้อย่างรวดเร็ว สาบเสือจัดเป็นวัชพืชชนิดหนึ่งที่เจริญได้ในทุกพื้นที่ ต้องกำจัดด้วยการถอนหรือตัดทิ้งสิ้นเปลืองเวลาและค่าใช้จ่ายในการทำลาย สาบเสือนี้อาศัยรบกวนทางยา โดยเฉพาะช่วยในการสมานแผล มีรายงานว่าสารสกัดหยาบจากใบสาบเสือสามารถรักษาแผลที่เกิดจากการตอนของลูกสุกร (จรรยา, วริษา, และมานูญ, 2551) และพบว่า สารสกัดจากใบสาบเสือสามารถนำไปใช้ควบคุมการงอกและการเจริญเติบโตของหญ้าปากควาย หญ้าตีนกา กระจุมใบ ผักโขมหนาม ข้าวโพดหวาน ผักกาดหัว ผักกาดหอม หญ้าอะตาดัม ข้าวไร่ พันธุ์ชิวแม่จัน หญ้ากินรีสีม่วง ผักบุ้งจีน ครามขน ถั่วฝัก ถั่วเขียว ถั่วฝักยาว และหญ้าธนู โดยพบว่าการใช้สารสกัดเมทานอลจากใบสาบเสือที่ความเข้มข้น 40 เปอร์เซ็นต์ สามารถยับยั้งการงอกของพืชได้ทุกชนิด (หทัยชนก, 2543) นอกจากนี้ยังมีรายงานว่า สารสกัดเมทานอลจากส่วนใบของสาบเสือสามารถยับยั้งการงอก ความยาวราก ความยาวลำต้น ของผักกาดหอมมากกว่าส่วนอื่นๆ (พะเยาว์, 2544)

การสกัดสารเพื่อการยับยั้งการงอกนิยมใช้เมทานอลเป็นตัวทำละลาย มีรายงานเกี่ยวกับสารสกัดจากใบหญ้าสาบ (*Praxelis clematidea*) ที่สกัดด้วยเมทานอลสามารถยับยั้งการงอกของราก และการเจริญของหญ้าขจรจบ กวางตุ้ง ถั่วฝัก ข้าวไร่ ข้าวโพด และถั่วเขียว ได้ดีกว่าสารสกัดจากเฮกเซน คลอโรฟอร์ม และน้ำ (สุรเชษฐ, 2554) และสารสกัดจากใบทองพันชั่งที่ใช้เมทานอลเป็นตัวทำละลายสามารถยับยั้งการงอก สามารถยับยั้งการงอกของเมล็ดกวางตุ้ง และหญ้ารังนกได้ดีกว่าสารสกัดจากเฮกเซนและคลอโรฟอร์ม (เฉลิมชัย, 2555) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเมทานอลอาจมีคุณสมบัติที่ดีในการเป็นตัวทำละลายที่สามารถละลายสารยับยั้งการงอกจากพืช

จากปัญหาการแพร่ระบาดของวัชพืชและการศึกษาเกี่ยวกับการสกัดสารจากพืชที่ใช้เมทานอลเป็นตัวทำละลาย ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดศึกษาสารสกัดเมทานอลจากใบของสาบเสือและเปรียบเทียบผลการใช้สารสกัดเมทานอลจากใบสาบเสือ ปริมาณความเข้มข้นต่างๆ ที่มีผลต่อการยับยั้งการงอกของเมล็ดดาวกระจายได้หวั่นและเมล็ดหญ้าเจ้าชู้ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการยับยั้งการแพร่กระจายของวัชพืชในพื้นที่การเกษตรต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การสกัดสารจากใบสาบเสือ

การสกัดสารจากใบสาบเสือนั้นมีขั้นตอนการเตรียมผงใบสาบเสือ โดยนำใบสาบเสือที่เก็บได้ซึ่งด้วยเครื่องชั่งแบบสปริง ล้างทำความสะอาด แล้วนำไปใส่ถาดอุณหภูมินิยม อบให้แห้งในตู้อบ (Hot air oven) ที่อุณหภูมิ 60 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 48 ชั่วโมง จากนั้นนำไปบดให้ละเอียดโดยใช้เครื่องปั่น (Blender) จะได้อผงของใบสาบเสือ จากนั้นบรรจุใส่ถุงพลาสติกแล้วมัดด้วยยางรัด ทำการห่อผงของใบสาบเสือที่เตรียมไว้ด้วยผ้าขาวบางแล้วมัดด้วยยางรัดให้มีลักษณะเป็นก้อน แต่ละก้อนบรรจุผงสาบเสือ 10 กรัม บรรจุลงในขวดแก้วฝาเกลียวที่มีสารละลายเมทานอล 100 มิลลิลิตร แล้วนำไปเขย่าด้วยเครื่องเขย่าสาร (Incubator shaker) ที่อุณหภูมิ 37 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 24 ชั่วโมง กรองสารละลายเมทานอลจากใบสาบเสือด้วยกระดาษกรอง Whatman เบอร์ 1 แล้วระเหยตัวทำละลายออกจากสารละลายเมทานอลจากใบสาบเสือ โดยใช้เครื่องระเหยแบบสูญญากาศ (Rotary evaporator) จนเป็นของเหลวหนืด และระเหยเอาตัวทำละลายออกอีกครั้ง โดยอบจนแห้งที่ตู้อบ (Hot air oven) ที่อุณหภูมิ 60 องศาเซลเซียส จนสารสกัดเมทานอลจากใบสาบเสือมีลักษณะเหนียวข้นสีเขียวเข้ม

การเตรียมสารสกัดเมทานอลจากใบสาบเสือเพื่อการทดสอบ หาค่าความสามารถในการยับยั้งการงอกของวัชพืช โดยนำสารสกัดเมทานอลจากใบสาบเสือมาเตรียม ให้ได้ความเข้มข้น 5,000 10,000 20,000 และ 40,000 ppm ตามลำดับ โดยใช้ น้ำกลั่นเป็นตัวทำละลาย และนำสารสกัดเมทานอลจากใบสาบเสือที่เตรียมได้ บรรจุใส่ในขวดแก้วใส

2. การทดสอบหาความสามารถในการยับยั้งการงอกของวัชพืช มีการดำเนินการดังนี้

2.1 การทดสอบหาความสามารถในการยับยั้งการงอกของเมล็ดดาวกระจายได้หวั่นทำการคัดเลือกเมล็ดดาวกระจายได้หวั่นที่มีลักษณะแห้ง และมีขนาดที่ยาวเท่ากัน จากนั้นเตรียมภาชนะสำหรับใช้ทดสอบโดยใช้กระดาษทิชชู 1 แผ่น รองจานเพาะเชื้อ จากนั้นเติมน้ำกลั่น ปริมาณ 5.0 มิลลิลิตร ทดสอบโดยใช้เมล็ดในการทดสอบ จานละ 20 เมล็ด โดยเรียงเมล็ดให้กระจายบนจานเพาะเลี้ยงเชื้อ ให้มีระยะห่างระหว่างเมล็ดเท่ากัน ทดสอบกับสารสกัดเมทานอลจากใบสาบเสือที่ความเข้มข้นต่างๆ และกลุ่มควบคุม โดยทุกระดับความเข้มข้นใช้สารสกัดเมทานอลจากใบสาบเสือ ปริมาณ 3.0 มิลลิลิตร ตั้งทิ้งไว้ที่อุณหภูมิห้องและที่มีแสงสว่าง เป็นเวลา 7 วัน

2.2 การทดสอบหาความสามารถในการยับยั้งการงอกของเมล็ดหญ้าเจ้าชู้ ทำการคัดเลือกใช้เมล็ดที่มีลักษณะแห้ง ไม่ลึบ และมีขนาดยาวเท่ากัน จากนั้นเตรียมภาชนะสำหรับใช้ทดสอบ โดยใช้กระดาษทิชชู 1 แผ่น รองจานเพาะเชื้อ จากนั้นเติมน้ำกลั่น ปริมาณ 5.0 มิลลิลิตร และทำการทดสอบโดยใช้เมล็ดในการทดสอบ จานละ 20 เมล็ด โดยเรียงเมล็ดให้กระจายบนจานเพาะเลี้ยงเชื้อ ให้มีระยะห่างระหว่างเมล็ดเท่ากัน ทดสอบกับสารสกัดเมทานอลจากใบสาบเสือ

ที่ความเข้มข้นต่างๆ และกลุ่มควบคุม โดยทุกระดับความเข้มข้นใช้สารสกัดเมทานอลจากใบสาบเสือ ปริมาณ 3.0 มิลลิลิตร ตั้งทิ้งไว้ที่อุณหภูมิห้องและที่มีแสงสว่างเป็นเวลา 7 วัน

2.3 สังเกตการงอกของเมล็ดดาวกระจายใต้หวั่นและเมล็ดหญ้าเจ้าชู้ด้วยวิธีการนับจำนวนเมล็ดที่ไม่มีการงอกของราก และบันทึกผลการทดลอง นำค่าที่ได้คำนวณหาร้อยละการยับยั้งการงอก ดังสมการที่ 1 (อุดมเดชา, 2557)

$$\text{ร้อยละการยับยั้งการงอก} = \frac{\text{จำนวนเมล็ดที่ไม่มีการงอก}}{\text{จำนวนเมล็ดทั้งหมด}} \times 100 \quad (1)$$

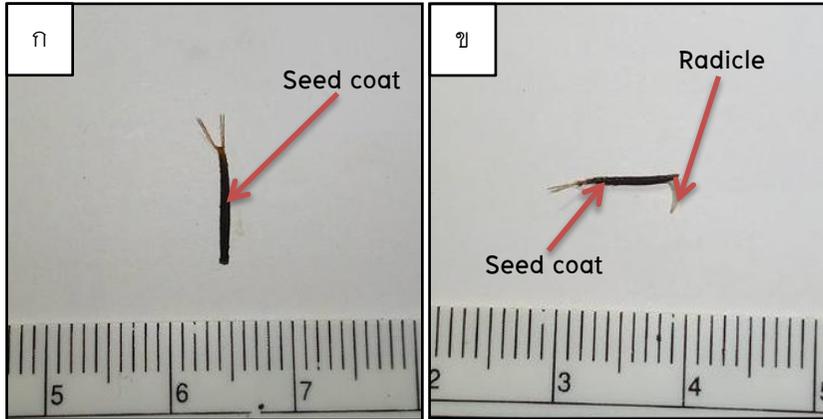
3. การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

นำข้อมูลจำนวนเมล็ดดาวกระจายใต้หวั่นและเมล็ดหญ้าเจ้าชู้ที่ไม่มีการงอกเกิดขึ้นเมื่อเวลาผ่านไป 7 วัน หาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation; S.D.) และค่าร้อยละของการยับยั้งการงอกของวัชพืชทั้ง 2 ชนิด ซึ่งในการทดลอง ทำการทดลองทั้งหมด 15 ซ้ำ ดังนั้นค่าเฉลี่ยที่ได้จะเป็นค่าเฉลี่ยของจำนวนเมล็ดดาวกระจายใต้หวั่นและเมล็ดหญ้าเจ้าชู้ที่ไม่มีการงอก ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าร้อยละการยับยั้งการงอกของเมล็ดวัชพืชทั้ง 2 ชนิด แล้วนำค่าที่ได้ทั้งหมดมาหาค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่มตัวอย่าง One-way analysis of variance; ANOVA โดยคำนวณจากโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป เพื่อวิเคราะห์หาความแปรปรวน (Analysis of variance) และเปรียบเทียบค่าความแตกต่างระหว่างกลุ่มโดยวิธี Duncan's new multiple range test

ผลการวิจัย

1. ผลของสารสกัดเมทานอลจากใบสาบเสือที่มีผลต่อการยับยั้งการงอกของเมล็ดดาวกระจายใต้หวั่น

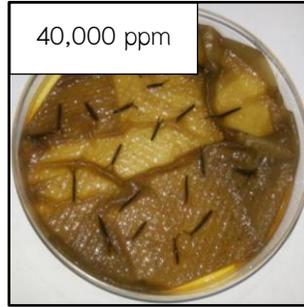
เมื่อใช้สารสกัดเมทานอลจากใบของสาบเสือแล้ว ได้มีการพิจารณาจากจำนวนที่ไม่งอกของเมล็ดดาวกระจายใต้หวั่น ดังภาพที่ 1(ก) พบว่า เมื่อเมล็ดดาวกระจายใต้หวั่นได้รับสารสกัดเมทานอลจากใบสาบเสือ เมล็ดดาวกระจายใต้หวั่นจะมีจำนวนเมล็ดที่งอก ดังภาพที่ 1(ข) พิจารณาจากเมล็ดที่มีการงอกของราก มีจำนวนน้อยลงในทุกความเข้มข้นของสารสกัดที่เพิ่มขึ้น เมื่อเทียบกับกลุ่มควบคุม ดังภาพที่ 2 และภาพที่ 3

ภาพที่ 1 (ก) เมล็ดดาวกระจายใต้วันที่ไม่งอก และ (ข) เมล็ดดาวกระจายใต้วันที่มีการงอก

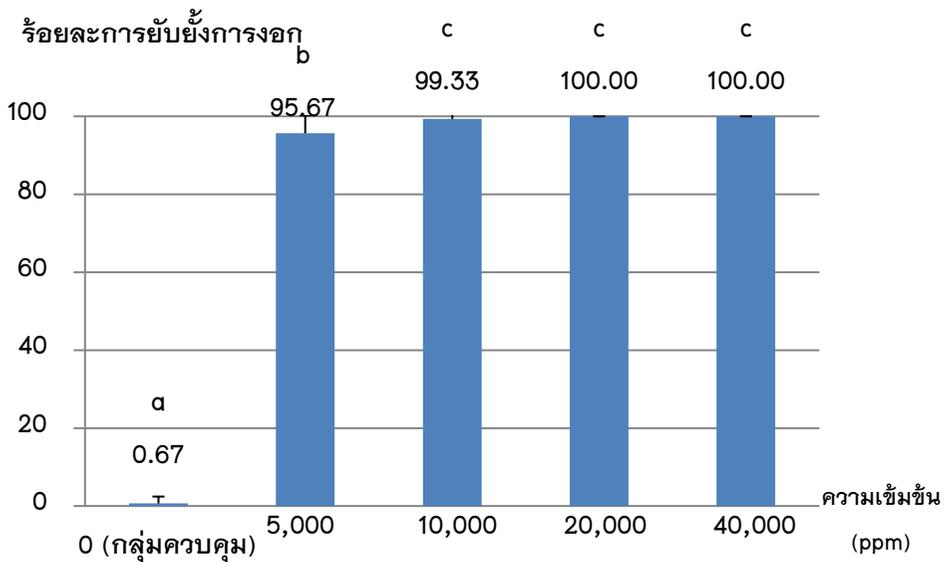

ภาพที่ 2 การงอกของเมล็ดดาวกระจายใต้วันที่ได้รับสารสกัดเมทานอลจากใบสาบเสือที่มีความเข้มข้น กลุ่มควบคุม 5,000 ppm 10,000 ppm และ 20,000 ppm ตามลำดับ

ภาพที่ 3 การงอกของเมล็ดดาวกระจายไต้หวันที่ได้รับสารสกัดเมทานอลจากใบสาบเสือที่มีความเข้มข้น 40,000 ppm

จากภาพที่ 2 และภาพที่ 3 พบว่า เมล็ดดาวกระจายไต้หวันที่ได้รับสารสกัดเมทานอลจากใบสาบเสือที่มีความเข้มข้นต่างๆ เมล็ดไม่เกิดการงอกเลย เมื่อเทียบกับกลุ่มควบคุมที่มีการงอกของเมล็ดร้อยละ 100 ส่วนกลุ่มที่ได้รับสารสกัดเมทานอลจากใบสาบเสือที่มีความเข้มข้น 5,000 ppm พบว่า มีการงอกเพียงร้อยละ 5

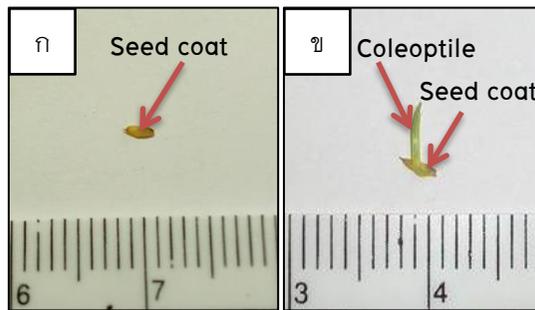
ภาพที่ 4 ผลการใช้สารสกัดเมทานอลจากใบสาบเสือดต่อการยับยั้งการงอกของเมล็ดดาวกระจายไต้หวัน

หมายเหตุ อักษรต่างกัน (a b c d e) หมายถึง ค่าเฉลี่ยมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.01

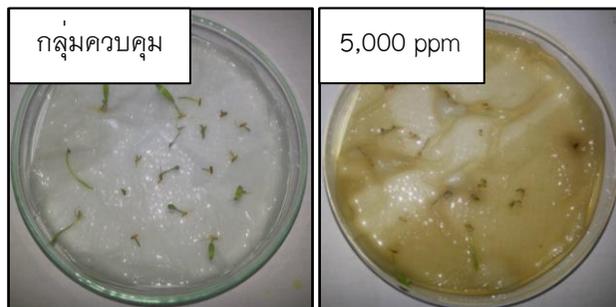
จากภาพที่ 4 พบว่า ร้อยละการยับยั้งการงอกของเมล็ดดาวกระจายได้หวั่นของสารสกัดเมทานอลจากใบสาบเสือที่ระดับความเข้มข้น 5,000 10,000 20,000 และ 40,000 ppm มีค่าเท่ากับ 95.67 99.33 100.00 และ 100.00 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาจะเห็นได้ว่าร้อยละการยับยั้งการงอกของเมล็ดดาวกระจายได้หวั่นจะมีค่าสูงขึ้นตามความเข้มข้นของสารสกัด และจะคงที่ในระดับความเข้มข้น 20,000 ppm และ 40,000 ppm เมื่อทำการเปรียบเทียบผลทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

2. ผลของสารสกัดเมทานอลจากใบสาบเสือที่มีผลต่อการยับยั้งการงอกของเมล็ดหญ้าเจ้าชู้

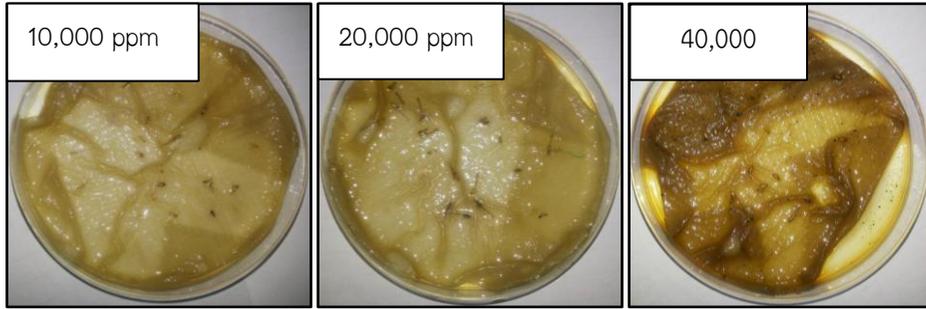
เมื่อนำสารสกัดเมทานอลจากใบสาบเสือในความเข้มข้นต่างๆ และกลุ่มควบคุมทดลองกับเมล็ดหญ้าเจ้าชู้ พิจารณาจากจำนวนที่ไม่งอกของเมล็ดหญ้าเจ้าชู้ ดังภาพที่ 4(ก) พบว่า เมล็ดหญ้าเจ้าชู้เมื่อได้รับสารสกัดเมทานอลจากใบสาบเสือ เมล็ดหญ้าเจ้าชู้ จะมีจำนวนเมล็ดที่งอก ดังภาพที่ 5(ข) พิจารณาจากยอดที่งอกจากเมล็ด มีจำนวนน้อยกว่ากลุ่มควบคุม ดังภาพที่ 6 และภาพที่ 7

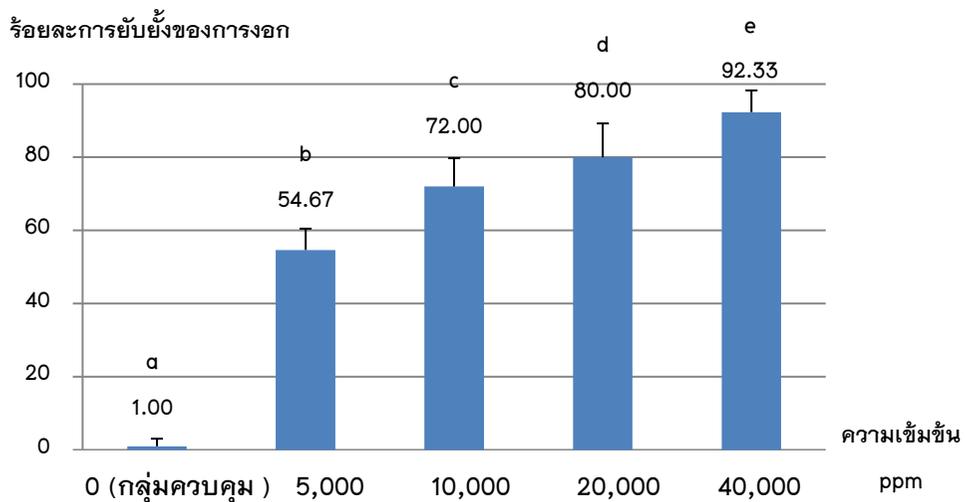
ภาพที่ 5 ลักษณะของเมล็ดหญ้าเจ้าชู้ (ก) เมล็ดหญ้าเจ้าชู้ที่ไม่มีการงอก และ (ข) เมล็ดหญ้าเจ้าชู้ที่มีการงอก

ภาพที่ 6 การงอกของเมล็ดหญ้าเจ้าชู้ที่ได้รับสารสกัดเมทานอลจากใบสาบเสือที่ความเข้มข้น 5,000 ppm และกลุ่มควบคุม

ภาพที่ 7 การงอกของเมล็ดหน้ําเจ้าชู้ที่ได้รับสารสกัดเมทานอลจากใบสาบเสือที่ความเข้มข้น 10,000 ppm 20,000 ppm และ 40,000 ppm ตามลำดับ

ภาพที่ 8 การใช้สารสกัดเมทานอลจากใบสาบเสือต่อการยับยั้งการงอกของเมล็ดหน้ําเจ้าชู้
หมายเหตุ อักษรต่างกัน (a b c d e) หมายถึง ค่าเฉลี่ยมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากภาพที่ 6 และภาพที่ 7 พบว่า เมล็ดของหน้ําเจ้าชู้ที่ได้รับสารสกัดเมทานอลจากใบสาบเสือที่ความเข้มข้นต่างๆ มีการงอกของเมล็ดน้อยลงในทุกระดับความเข้มข้นที่เพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับกลุ่มควบคุม และภาพที่ 8 พบว่า ร้อยละการยับยั้งการงอกของเมล็ดหน้ําเจ้าชู้ ของสารสกัดเมทานอลจากใบสาบเสือที่ระดับความเข้มข้น 5,000 10,000 20,000 และ 40,000 ppm มีค่าเท่ากับ 54.67 72.00 80.00 และ 92.33 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาจะเห็นได้ว่าร้อยละการยับยั้งการงอกของเมล็ดหน้ําเจ้าชู้ เมื่อพิจารณาจะเห็นได้ว่าร้อยละการยับยั้งการงอก

ของเมล็ดหญ้าเจ้าชู้ จะมีค่าจะสูงขึ้นตามความเข้มข้นของสารสกัด เมื่อได้ทำการเปรียบเทียบผลทางสถิติ พบว่า ทุกความเข้มข้นของสารสกัดเมทานอลจากใบสาบเสือมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

อภิปรายผล

การเปรียบเทียบผล พบว่า สารสกัดเมทานอลจากใบสาบเสือมีความสามารถในการยับยั้งการงอกของเมล็ดดาวกระจายได้ห้วน และเมล็ดหญ้าเจ้าชู้ได้สูงกว่าเมื่อเทียบกับกลุ่มควบคุม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสารสกัดจากใบสาบเสือนั้นมีสารที่เป็นกลุ่มของสารอัลลีโลพาตี ซึ่งเป็นสารที่มีความสามารถในการยับยั้งการงอกของเมล็ดดาวกระจายได้ห้วน และเมล็ดหญ้าเจ้าชู้ได้ โดยมีการรายงานว่สารอัลลีโลพาตี (Allelopathy) เป็นกลุ่มสารที่พืชสร้างขึ้นแล้ว ส่งผลกระทบต่อพืชอีกชนิดหนึ่ง ซึ่งมีผลกระทบต่อกระบวนการเมแทบอลิซึมของพืช โดยยับยั้งไม่ให้หน้า ออกซิเจนเข้าไปในเมล็ด ทำให้ไม่เกิดปฏิกิริยาทางเคมีต่างๆ เช่น กระบวนการสลายสารอาหาร เพื่อให้ได้พลังงานส่งผลต่อการงอกของเมล็ดและกระตุ้นการสร้างเอนไซม์เพื่อย่อยสลายสารอาหารที่สะสมภายในเมล็ด (คานิต, 2552) สารที่พืชสร้างได้มีหลายชนิดที่ทำให้เกิดสารอัลลีโลพาตี ได้แก่ กรดพีนอลิก ฟลาโวนอยด์ คูมาริน เทอร์พีนอยด์ กูลโคซิโนเลท อัลคาลอยด์ กรดเบนโซอิก กรดซินนามิก กรดไขมัน และแทนนิน (ริงลิต, 2527) มีรายงานว่า สารสกัดจากใบสาบเสือโดยใช้เมทานอลเป็นตัวทำละลายได้สารต่างๆ ได้แก่ กรดไขมัน กรดพีนอลิก อัลคาลอยด์ ฟลาโวนอยด์ เทอร์พีนอยด์ แทนนิน คูมาริน (อุดมลักษณ์, 2536) ซึ่งสารที่กล่าวทั้งหมดอยู่ในกลุ่มของสารอัลลีโลพาตีที่ทำให้สารสกัดเมทานอลจากใบสาบเสือสามารถยับยั้งการงอกของเมล็ดดาวกระจายได้ห้วนและเมล็ดหญ้าเจ้าชู้ได้ สอดคล้องกับการศึกษาเปรียบเทียบผลของสารอัลลีโลพาตีจากส่วนต่างๆ ของสาบเสือ (*Eupatorium odoratum* Linn.) ได้แก่ ราก ลำต้น และใบต่อการงอกของเมล็ดผักกาดหอม พบว่า ใบสาบเสือนั้นมีสารอัลลีโลพาตีมากที่สุด มีผลร้อยละการยับยั้งการงอกร้อยละ 100 รองลงมา คือ ลำต้นและรากมีผลร้อยละการยับยั้งการงอกร้อยละ 90.48 และ 17.46 ตามลำดับ (พะเยาว์, 2544) เช่นเดียวกับการศึกษาผลทางอัลลีโลพาตีของสารสกัดเมทานอลจากใบหญ้าสาบ (*Ageratum conyzoides* L.) ต่อการงอกของพืช 6 ชนิด ได้แก่ หญ้าขจรจบ กวางตุ้ง ถั่วฝักยาว ข้าวไร้ ข้าวโพด และถั่วเขียว พบว่า สารสกัดเมทานอลจากใบหญ้าสาบสามารถยับยั้งการงอกของเมล็ดหญ้าขจรจบ กวางตุ้ง และถั่วฝักยาวได้ดีที่สุด สามารถยับยั้งการงอกของเมล็ดได้เท่ากัน คือ ร้อยละ 100 รองลงมา คือ ข้าวไร้ ข้าวโพด และถั่วเขียวที่สามารถยับยั้งการงอกของเมล็ดได้ร้อยละ 80 37.92 และ 6.65 ตามลำดับ (สุรเชษฐ, 2554) ดังนั้นในงานวิจัยครั้งนี้สารสกัดเมทานอลจากใบสาบเสือสามารถยับยั้งการงอกของเมล็ดดาวกระจายได้ห้วนและเมล็ดหญ้าเจ้าชู้ได้ ผลของสารสกัดเมทานอลจากใบสาบเสือที่ปริมาณความเข้มข้นเพียง 20,000 ppm มีผลต่อการยับยั้ง

การงอกของเมล็ดดาวกระจายใต้หว่านได้สูงถึงร้อยละ 100 และความเข้มข้น 40,000 ppm สามารถยับยั้งการงอกของเมล็ดหญ้าเจ้าชู้ได้ร้อยละ 92.33 ปริมาณความเข้มข้นของสารสกัดเมทานอลจากใบสาบเสือที่มีความเข้มข้นน้อยให้ผลการยับยั้งการงอกสูงมาก ซึ่งเมื่อปรับความเข้มข้นของสารสกัดเมทานอลจากใบสาบเสือสำหรับใช้กับเมล็ดหญ้าเจ้าชู้ในปริมาณที่สูงขึ้นมีแนวโน้มที่จะให้ผลของการยับยั้งการงอกของพืชได้ร้อยละ 100 จากผลการศึกษาเกี่ยวกับการสกัดสารจากพืชที่ใช้เมทานอลเป็นตัวทำละลายนี้จึงสามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาการแพร่ระบาดของวัชพืชในพื้นที่การเกษตรต่อไปได้

สรุปผลการวิจัย

สารสกัดเมทานอลจากใบสาบเสือที่ความเข้มข้น 5,000 10,000 20,000 และ 40,000 ppm ตามลำดับ สามารถยับยั้งการงอกของเมล็ดดาวกระจายใต้หว่านได้สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยที่สารสกัดเมทานอลจากใบสาบเสือสามารถยับยั้งการงอกสูงสุด ได้แก่ สารสกัดที่ความเข้มข้น 40,000 ppm และ รองลงมา ได้แก่ สารสกัดความเข้มข้น 10,000 ppm ส่วนสารสกัดที่มีการยับยั้งการงอกน้อยที่สุด ได้แก่ สารสกัดที่ความเข้มข้น 5,000 ppm สารสกัดเมทานอลจากใบสาบเสือทั้ง 4 ระดับความเข้มข้น สามารถยับยั้งการงอกของเมล็ดหญ้าเจ้าชู้ได้สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยสารสกัดเมทานอลจากใบสาบเสือมีผลต่อการยับยั้งการงอกของเมล็ดหญ้าเจ้าชู้มากที่สุด ได้แก่ สารสกัดที่ความเข้มข้น 40,000 ppm รองลงมา ได้แก่ สารสกัดที่มีความเข้มข้น 20,000 ppm ถัดมาอีก ได้แก่ สารสกัดที่ความเข้มข้น 10,000 ppm ส่วนสารสกัดที่มีการยับยั้งการงอกน้อยที่สุด คือ สารสกัดที่ความเข้มข้น 5,000 ppm

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วสันต์ มะโนเรือง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประเสริฐ ไร่ยะกา และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิภาวรรณ นันทิ เป็นอย่างสูง ที่มีส่วนช่วยในการตรวจทานแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ในรายงานการวิจัยนี้ให้ถูกต้องและมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ซึ่งทำให้การศึกษาวิจัยสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ขอขอบคุณ คุณศุภวดี ใจกล้า เจ้าหน้าที่ประจำห้องปฏิบัติการโปรแกรมวิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ ที่ได้ให้คำแนะนำและอำนวยความสะดวกในการวิจัย และขอขอบขอบคุณสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ที่ได้ทุนสนับสนุนวิจัยครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- จรูญ ลินทวิวรรกุล, วริษา ลินทวิวรรกุล, และมานูญ หาญทวี. (2551). การใช้สารสกัดหยาบจากใบสบาบลือรักษาบาดแผลจากการตอนลูกสุกร. ใน **การประชุมทางวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 46 สาขาสัตวและสัตวแพทยศาสตร์** (น. 115–121) กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เฉลิมชัย วงศ์วัฒน์, และสมเกียรติ พรพิสุทธิมาศ. (2555). ศักยภาพทางอัลลีโลพาตีของสารสกัดจากใบพืชวงศ์ Acanthaceae บางชนิด. **ก้าวทันโลกวิทยาศาสตร์**, 12(2), 151–163.
- พะเยาว์ สีนวนสูง. (2544). **ผลของสารอัลลีโลพาตีจากสบาบลือ (Eupatorium odoratum Linn.) ต่อการออกและการเจริญเติบโตของพืชปลูกและวัชพืชบางชนิด**. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต). มหาวิทยาลัยขอนแก่น, บัณฑิตวิทยาลัย, สาขาวิทยาศาสตร์ (พืชไร่).
- รังสิต สุวรรณเขตนิคม. (2527). ความสำคัญของอัลลีโลพาตีต่อการเกษตร. ใน **วิทยาสารวัชพืช สมาคมวิชาการวัชพืชแห่งประเทศไทย** (น. 40–57). กรุงเทพฯ: สมาคมวิชาการวัชพืชแห่งประเทศไทย.
- ศานิต สวัสดิ์กาญจน์. (2552). แอลลีโลพาตีของหน่อกิ่งดอกขาวต่อพืชปลูกและวัชพืชบางชนิด. ใน **การประชุมทางวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 47 สาขาพืช** (น. 335–342). กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สุธาลินี อึ้งสูงเนิน. (2558). ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช. **วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย ฉบับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี**, 9(1), 51–63.
- สุรเชษฐ พัทฒใส. (2554). **ผลทางอัลลีโลพาตีจากหญ้าสับต่อการออกและการเจริญเติบโตของพืชปลูกบางชนิด**. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, บัณฑิตวิทยาลัย, สาขาชีววิทยา.
- หทัยชนก นันทพานิช. (2543). **การศึกษาเบื้องต้นถึงผลของการใช้สารสกัดจากต้นสบาบลือที่มีต่อการออกและการเจริญของต้นกล้าพืชปลูกและวัชพืชบางชนิด**. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต). สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี, คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, โปรแกรมวิชาเคมี.
- อุดมลักษณ์ อุณจิตต์วรรณะ, สุรพล วิเศษสรรค์, และอารมณ แสงวนิชย์. (2536). **การสกัดและการจำแนกสารออกฤทธิ์ในสบาบลือ** (รายงานประจำปี). กรุงเทพฯ: กองวัดภูมิพิชการเกษตร กรมวิชาการเกษตร.
- อุดมเดชา พลเยี่ยม, และอัญชญา พลเยี่ยม. (2557). **ศักยภาพของสารสกัดจากมะเดื่อต่อการควบคุมการออกและการเจริญเติบโตของวัชพืชในนาข้าวเพื่อเพิ่มมูลค่าความหลากหลายทางชีวภาพและการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน** (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.